II 22786

Carte universitară

TRAIAN DIMA

DREPT PENAL. PARTEA GENERALĂ

Ediția a 3-a revăzută și adăugită

Editura Hamangiu
2014

III 22786

Prof. univ. dr. **Traian Dima**
Facultatea de Drept a Universității „Nicolae Titulescu”

Drept penal. Partea generală

ediția a 3-a, revăzută și adăugită

în conformitate cu noul Cod penal

C - 272205

272205
UNIVERSITATEA
DUNĂREA DE JOS GALAȚI
BIBLIOTECA 5

Editura Hamangiu
2014

Cuprins

Capitolul I. Introducere în studiul dreptului penal 1

Secțiunea I. Dreptul penal ca ramură a dreptului *1*

§1. Evoluția istorică a dreptului penal român 1

§2. Definiția, obiectul și sarcinile dreptului penal 2

2.1. Definiția dreptului penal 2

2.2. Obiectul dreptului penal 3

2.3. Sarcinile dreptului penal 4

§3. Scopul dreptului penal 5

§4. Caracteristicile dreptului penal 5

4.1. Caracterul autonom al dreptului penal 5

4.2. Caracterul unitar al dreptului penal 6

4.3. Caracterul de drept public 7

§5. Necesitatea dreptului penal 8

§6. Legăturile dreptului penal cu alte ramuri de drept 9

6.1. Legătura dreptului penal cu dreptul constituțional 9

6.2. Legătura dreptului penal cu dreptul procesual penal 9

6.3. Legătura dreptului penal cu dreptul execuțional penal (cu subramura sa – drept penitenciar) 10

6.4. Legătura dreptului penal cu dreptul civil 10

6.5. Legătura dreptului penal cu dreptul familiei 10

Secțiunea a II-a. Știința dreptului penal *11*

§1. Definiția, obiectul și sarcinile științei dreptului penal 11

1.1. Definiția științei dreptului penal 11

1.2. Obiectul științei dreptului penal 11

1.3. Sarcinile științei dreptului penal 12

§2. Delimitarea științei dreptului penal de știința politică penală 13

§3. Legătura dintre știința dreptului penal și alte științe penale (criminale) 14

Secțiunea a III-a. Principiile de bază specifice dreptului penal *14*

§1. Principiul legalității incriminării, a pedepselor, a măsurilor educative și de siguranță 15

§2. Principiul răspunderii penale subiective 16

§3. Principiul răspunderii penale obiective 16

§4. Principiul personalității răspunderii penale și a pedepsei 17

§5. Principiul că infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale 17

§6. Principiul dublei esențe a pedepsei: măsură de constrângere și mijloc de reeducare a condamnatului 18
§7. Principiul individualizării judiciare a sancțiunii 18
§8. Principiul sancționării diferențiate a infractorilor minori față de infractorii majori 19
Secțiunea a IV-a. Izvoarele dreptului penal 19
§1. Noțiunea de izvor de drept penal 19
§2. Izvoarele dreptului penal 20
§3. Legea penală, principalul izvor al dreptului penal 21
3.1. Noțiunea de lege penală 21
3.2. Clasificarea legilor penale 21
§4. Ordonanța de urgență a Guvernului, izvor extraordinar de drept penal 24
§5. Decretul prezidențial, izvor de drept penal în cazul grațierii individuale 24
§6. Deciziile Curții Constituționale, izvor de drept penal 24
§7. Deciziile date în recursurile în interesul legii 25
§8. Tratatele și convențiile internaționale, izvor de drept penal 26
Secțiunea a V-a. Normele de drept penal și structura acestora 27
§1. Noțiunea și structura normelor penale 27
1.1. Noțiunea de normă juridică penală 27
1.2. Structura normei penale de incriminare 27
§2. Categorii de norme penale 28
Secțiunea a VI-a. Interpretarea legii penale 32
§1. Interpretarea și problemele interpretării legii penale 32
§2. Formele interpretării 32
§3. Metode de interpretare 35
§4. Felurile interpretării după rezultat 37
§5. Limitele interpretării legii penale 38
Secțiunea a VII-a. Raportul juridic penal 38
§1. Noțiunea raportului juridic penal 38
§2. Elementele raportului juridic penal 41
2.1. Subiectele raportului juridic penal 41
2.1.1. Subiectele raportului juridic penal de conformare 42
2.1.2. Subiectele raportului juridic penal de conflict 42
2.2. Conținutul raportului juridic penal 42
2.2.1. Conținutul raportului juridic penal de conformare 43
2.2.2. Conținutul raportului juridic penal de conflict 43
2.3. Obiectul raportului juridic penal 44
2.3.1. Obiectul raportului juridic penal de conformare 44
2.3.2. Obiectul raportului juridic penal de conflict 44
§3. Naşterea, modificarea şi stingerea raportului juridic penal 44
3.1. Naşterea, modificarea şi stingerea raportului juridic penal de conformare 44

3.2. Naşterea, modificarea şi stingerea raportului juridic penal de conflict 45
§4. Raportul juridic penal de conflict şi raportul juridic procesual penal 47
§5. Faptele penale 48
5.1. Faptul juridic penal 48
5.1.1. Faptele juridice constitutive de raport juridic penal 48
5.1.2. Faptele juridice modificatoare de raport juridic penal 49
5.1.3. Faptele juridice care sting raportul juridic penal 49

Capitolul II. Legea penală şi limitele ei de aplicare 51
Secţiunea I. Generalităţi despre legea penală 51
§1. Noţiunea de lege penală 51
§2. Categorii de legi penale 51
2.1. După criteriul întinderii sferei de influenţă 51
2.2. După criteriul duratei de aplicare 52
2.3. După criteriul caracterului lor 53
§3. Principiile aplicării legii penale 54
Secţiunea a II-a. Structura şi conţinutul legii penale 55
§1. Codul penal şi structura lui 55
1.1. Sistematizarea părţii generale a Codului penal 55
1.2. Sistematizarea părţii speciale a Codului penal 56
§2. Aplicarea legii penale 57
Secţiunea a III-a. Aplicarea legii penale în timp 58
Subsecţiunea I. Principiul activităţii legii penale 58
§1. Intrarea şi ieşirea din vigoare a legii penale 58
1.1. Intrarea în vigoare a legii penale 58
1.2. Ieşirea din vigoare a legii penale 59
§2. Principiul aplicării legii penale active 60
§3. Concursul de legi penale active 61
Subsecţiunea a II-a. Extraactivitatea legii penale 62
§1. Principiul neretroactivităţii legii penale 62
§2. Principiul retroactivităţii legii penale 63
§3. Situaţii tranzitorii 64
§4. Principiul aplicării legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei (art. 5 C. pen.) 65
§5. Principiul aplicării legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei (art. 6 C. pen.) 68
Subsecţiunea a III-a. Cazuri speciale de extraactivitate a legii penale 70
§1. Legi penale retroactive 70
§2. Legi penale ultraactive 71
Secţiunea a IV-a. Aplicarea legii penale în spaţiu 72
Subsecţiunea I. Teritorialitatea legii penale 72
§1. Principiul teritorialităţii legii penale 72

1.1. Conceptul şi raţiunea principiului 72
1.2. Teritoriul ţării ca noţiune juridică 73
1.3. Faptele penale în raport cu teritoriul 74
1.4. Cazuri speciale de aplicare a criteriului ubicuităţii 76
Subsecţiunea a II-a. Aplicarea legii penale române unor infracţiuni săvârşite în străinătate *78*
§1. Principiul personalităţii legii penale române 78
1.1. Conceptul şi raţiunea principiului personalităţii legii penale române 78
1.2. Câmpul de aplicare a principiului personalităţii legii penale 78
§2. Principiul realităţii legii penale 79
2.1. Conceptul şi raţiunea principiului realităţii legii penale 79
2.2. Limitele principiului realităţii legii penale 80
§3. Principiul universalităţii legii penale 81
3.1. Conceptul şi raţiunea principiului universalităţii legii penale 81
3.2. Condiţiile de aplicare a principiului universalităţii legii penale 82
§4. Caracterul subsidiar al principiilor teritorialităţii, personalităţii, realităţii şi universalităţii legii penale 84
Subsecţiunea a III-a. Excepţii de la aplicarea legii penale române în spaţiu. Imunităţi de jurisdicţie *84*
§1. Reglementarea şi fundamentarea imunităţilor de jurisdicţie 84
1.1. Imunitatea diplomatică 84
1.2. Imunitatea parlamentară 86
1.3. Imunitatea prezidenţială 87
1.4. Alte imunităţi de drept intern 88
§2. Aplicarea legii penale în cazul infracţiunilor săvârşite la bordul navelor sau aeronavelor străine destinate scopurilor comerciale, care se află pe teritoriul României 88
§3. Aplicarea legii penale în cazul infracţiunilor săvârşite la bordul navelor sau aeronavelor militare ori guvernamentale 89
§4. Aplicarea legii penale în cazul infracţiunilor săvârşite de personalul armatelor străine staţionate ori aflate în trecere pe teritoriul României 89
Subsecţiunea IV-a. Extrădarea infractorilor şi condamnaţilor *90*
§1. Noţiunea şi caracterizarea extrădării 90
§2. Fundamentul şi izvoarele extrădării 90
§3. Reglementarea şi principiile extrădării 92
§4. Condiţiile de acordare sau solicitare a extrădării 93
4.1. Persoane ce pot fi extrădate din România 93
4.2. Persoane exceptate de la extrădare 93
4.3. Extrădarea cetăţenilor români. Condiţii de extrădare 94
4.4. Motive obligatorii de refuz al extrădării 94

4.5. Motive opționale de refuz al extrădării 95
§5. Condițiile de fond ale extrădării 95
5.1. Condiții cu privire la faptă 95
5.2. Condiții cu privire la pedeapsă 96
5.3. Condiții privitoare la competență 96
5.4. Condiții privitoare la urmărirea penală 97

Capitolul III. Infracțiunea 98
Secțiunea I. Noțiunea de infracțiune 98
§1. Conceptul de infracțiune în știința dreptului penal 98
§2. Premisele existenței infracțiunii 98
§3. Infracțiunea ca fenomen 99
§4. Definiția generală a infracțiunii 100
§5. Importanța definiției generale a infracțiunii date de Codul penal 101
Secțiunea a II-a. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii 102
§1. Observații în legătură cu trăsăturile esențiale ale infracțiunii 102
§2. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii în reglementarea art. 15 alin. (1) C. pen. 105
2.1. Infracțiunea este o faptă prevăzută de legea penală 105
2.2. Infracțiunea este o faptă săvârșită cu vinovăție 106
§3. Condițiile negative ale infracțiunii 106
3.1. Fapta prevăzută de legea penală săvârșită cu vinovăție să nu fie justificată 107
3.2. Fapta prevăzută de legea penală să fie imputabilă persoanei care a săvârșit-o 107
Secțiunea a III-a. Analiza trăsăturilor esențiale ale infracțiunii 108
§1. Infracțiunea, faptă prevăzută de legea penală 108
§2. Infracțiunea, faptă săvârșită cu vinovăție 110
§3. Formele vinovăției 112
3.1. Intenția și modalitățile ei 112
3.2. Culpa și modalitățile ei 117
3.3. Intenția depășită (praeterintenția) 123
§4. Elementul subiectiv al unei infracțiuni și vinovăția 125
Secțiunea a IV-a. Conținutul infracțiunii 127
§1. Noțiunea de conținut al infracțiunii 127
§2. Importanța cunoașterii conținutului infracțiunii 128
§3. Felurile conținuturilor legale de infracțiune 128
3.1. Conținut juridic și conținut constitutiv 128
3.2. Conținut simplu și conținut alternativ 129
3.3. Conținut complex 129
3.4. Conținut de bază (tipic), conținut agravat și conținut atenuat 129
3.5. Conținut integral și conținut trunchiat 130

3.6. Conținut generic și conținut specific 130
§4. Structura conținutului infracțiunii 130
§5. Clasificarea condițiilor prevăzute de legiuitor în structura conținutului infracțiunii 132
5.1. După criteriul care are în vedere elementele constitutive ale infracțiunii 132
5.2. După criteriul care are în vedere importanța condițiilor pentru existența infracțiunii 133
5.3. După criteriul care are în vedere existența condițiilor în raport cu momentul săvârșirii faptelor 134
Secțiunea a V-a. Factorii preexistenți ai infracțiunii 135
§1. Obiectul infracțiunii 135
1.1. Noțiunea de obiect al infracțiunii 135
1.2. Categorii de obiecte ale infracțiunii 136
1.3. Condiții privitoare la obiect în conținutul infracțiunii 139
1.4. Obiectul material al infracțiunii 140
§2. Subiecții infracțiunii 141
2.1. Noțiunea de subiecți ai infracțiunii 141
2.2. Persoana fizică – subiect activ al infracțiunii 142
2.3. Persoana juridică – subiect activ al infracțiunii 146
2.4. Subiectul pasiv al infracțiunii 147
2.4.1. Categorii de subiecți pasivi ai infracțiunii 148
§3. Locul și timpul săvârșirii infracțiunii 150
Secțiunea a VI-a. Conținutul constitutiv al infracțiunii 151
§1. Situația premisă și conținutul constitutiv al infracțiunii 151
§2. Noțiunea de conținut constitutiv al infracțiunii 152
§3. Latura obiectivă a infracțiunii 152
3.1. Noțiunea și structura laturii obiective 152
3.1.1. Elementul material al laturii obiective a infracțiunii 152
3.1.2. Urmarea imediată 156
3.1.3. Legătura de cauzalitate 158
§4. Teorii privitoare la legătura de cauzalitate ca element al infracțiunii 160
§5. Latura subiectivă a infracțiunii 165
5.1. Noțiunea și structura laturii subiective 165
5.2. Vinovăția și elementul subiectiv al infracțiunii 166
5.3. Formele vinovăției 167
5.4. Reguli de determinare a formei de vinovăție 167
§6. Săvârșirea infracțiunii comisive prin omisiune (inacțiune) 168
6.1. Săvârșirea infracțiunii comisive prin omisiune în ipoteza prevăzută de art. 17 alin. (1) lit. a) C. pen. 169
6.2. Săvârșirea infracțiunii comisive prin omisiune în ipoteza prevăzută de art. 17 alin. (1) lit. b) C. pen. 170
§7. Mobilul și scopul în conținutul laturii subiective a infracțiunii 170

Secțiunea a VII-a. Clasificarea infracțiunilor ***172***
§1. Clasificarea infracțiunilor după obiectul social juridic 172
§2. Clasificarea infracțiunilor după subiect 174
2.1. Clasificarea în raport cu subiectul activ 174
2.2. Clasificarea în raport cu subiectul pasiv (victima) 175
§3. Clasificarea infracțiunilor după latura obiectivă 175
§4. Clasificarea infracțiunilor după latura subiectivă 177
§5. Alte clasificări 178

Capitolul IV. Cauzele justificative şi cauzele de neimputabilitate 180
Secțiunea I. Cauzele justificative ***180***
Subsecțiunea I. Generalități despre cauzele justificative *180*
§1. Observații generale cu privire la cauzele justificative 180
§2. Definiția cauzelor justificative 181
§3. Clasificarea cauzelor justificative 182
§4. Condiții de aplicare a cauzelor justificative 182
§5. Efectele cauzelor justificative 183
Subsecțiunea a II-a. Cauzele justificative privite în mod special *184*
§1. Legitima apărare (art. 19 C. pen.) 184
1.1. Noțiune şi caracterizare 184
1.2. Condițiile legitimei apărări în ipoteza art. 19 alin. (2) C. pen. 185
1.3. Condițiile legitimei apărări în ipoteza art. 19 alin. (3) C. pen. 192
1.4. Alte aspecte privind legitima apărare 195
1.5. Efectele juridice ale legitimei apărări 196
1.6. Legitima apărare şi Convenția europeană a drepturilor omului 196
§2. Starea de necesitate (art. 20 C. pen.) 198
2.1. Noțiune şi caracterizare 198
2.2. Condițiile stării de necesitate 199
2.3. Situații speciale cu privire la incidența stării de necesitate 203
2.4. Consecințele stării de necesitate 204
§3. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații (art. 21 C. pen.) 205
3.1. Noțiune şi caracterizare 205
3.2. Exercitarea unui drept recunoscut de lege 207
3.3. Îndeplinirea unei obligații impuse de lege 207
3.4. Îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă 207
§4. Consimțământul persoanei vătămate (art. 22 C. pen.) 209
4.1. Observații privind consimțământul persoanei vătămate în materie penală 209
4.2. Conceptul de consimțământ al persoanei vătămate în raport cu normele penale incriminatoare 210

4.3. Justificarea consimțământului persoanei vătămate 211
4.4. Condițiile consimțământului persoanei vătămate 211
4.5. Alte aspecte cu privire la consimțământul persoanei vătămate 213
Secțiunea a II-a. Cauzele de neimputabilitate 214
Subsecțiunea I. Generalități despre cauzele de neimputabilitate 214
§1. Observații generale cu privire la cauzele de neimputabilitate 214
§2. Conceptul de cauze de neimputabilitate 215
§3. Alte aspecte privind cauzele de neimputabilitate 216
Subsecțiunea a II-a. Cauzele de neimputabilitate privite în special 217
§1. Constrângerea fizică (forța majoră) (art. 24 C. pen.) 217
1.1. Aspecte generale privind constrângerea fizică 217
1.2. Conceptul de constrângere fizică 218
1.3. Condițiile constrângerii fizice 219
1.4. Efectele juridice ale constrângerii fizice 220
§2. Constrângerea morală (art. 25 C. pen.) 220
2.1. Noțiune și caracterizare 220
2.2. Condițiile constrângerii morale 221
2.3. Efectele juridice ale constrângerii morale 223
§3. Excesul neimputabil (art. 26 C. pen.) 223
3.1. Depășirea limitelor legitimei apărări 224
3.2. Depășirea limitelor stării de necesitate 225
§4. Minoritatea făptuitorului (art. 27 C. pen.) 226
4.1. Noțiune și caracterizare 226
4.2. Condițiile stării de minoritate 227
§5. Iresponsabilitatea (art. 28 C. pen.) 229
5.1. Conceptul de iresponsabilitate și caracterizarea acesteia 229
5.2. Condițiile stării de iresponsabilitate 230
5.3. Starea de iresponsabilitate în situații speciale 232
§6. Intoxicația (art. 29 C. pen.) 233
6.1. Noțiune și caracterizare 233
6.2. Condițiile stării de intoxicație 235
6.3. Alte aspecte privind intoxicația 236
§7. Eroarea (art. 30 C. pen.) 237
7.1. Noțiune și caracterizare 238
7.2. Felurile erorii 241
7.3. Condițiile erorii 243
7.4. Eroarea în cazul infracțiunilor săvârșite din culpă 245
7.5. Eroarea de drept 245
7.6. Efectele erorii atunci când poartă asupra circumstanțelor agravante sau asupra unui element circumstanțial agravant al infracțiunii 247
§8. Cazul fortuit (art. 31 C. pen.) 248

8.1. Noțiune și caracterizare 248
8.2. Condițiile pentru existența cazului fortuit 250
8.3. Efectele juridice ale cazului fortuit 251

Capitolul V. Formele infracțiunii intenționate după fazele de desfășurare 252
Secțiunea I. Fazele de desfășurare ale infracțiunii intenționate 252
§1. Aspecte de ordin general 252
§2. Perioadele infracțiunii intenționate 253
2.1. Perioada internă 253
2.2. Perioada externă sau de executare 254
Secțiunea a II-a. Formele infracțiunii intenționate și caracterizarea acestora 255
§1. Generalități privind formele infracțiunii după fazele de desfășurare a activității infracționale 255
§2. Actele preparatorii 256
2.1. Noțiunea actelor preparatorii sau de pregătire 256
2.2. Modalitățile actelor pregătitoare (preparatorii) 257
2.3. Categorii de acte pregătitoare 258
2.4. Incriminarea și sancționarea actelor pregătitoare în legislația penală 259
2.5. Regimul actelor pregătitoare în dreptul penal român 259
§3. Tentativa 260
3.1. Noțiunea și caracterizarea tentativei 260
3.2. Condițiile generale ale tentativei 262
3.3. Condițiile preexistente ale tentativei 264
3.4. Conținutul constitutiv al tentativei 264
3.5. Limitele tentativei 268
3.6. Modalitățile tentativei 269
3.7. Tentativa în cazul infracțiunii complexe și al celei săvârșite cu intenție depășită 273
3.7.1. Tentativa în cazul infracțiunii complexe 273
3.7.2. Tentativa în cazul infracțiunii complexe praeterintenționate 274
3.8. Fapte penale ce nu pot avea tentativă 276
3.9. Delimitarea tentativei de actele pregătitoare 278
3.10. Incriminarea tentativei în legislația penală 281
3.11. Sancționarea tentativei în Codul penal 282
§4. Infracțiunea fapt consumat 284
§5. Infracțiunea fapt epuizat 285
Secțiunea a III-a. Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului. Cauze de nepedepsire a tentativei 287
§1. Desistarea 287
1.1. Noțiunea desistării 288

1.2. Condițiile desistării 288
§2. Împiedicarea producerii rezultatului 293
2.1. Noțiune și caracterizare 293
2.2. Condiții 294
§3. Natura juridică a desistării voluntare și a împiedicării voluntare a consumării infracțiunii 297
§4. Pedepsirea actelor de executare calificate 297

Capitolul VI. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni 299
Secțiunea I. Unitatea de infracțiune 299
Subsecțiunea I. Unitatea naturală de infracțiune și formele ei 299
§1. Noțiunea de unitate de infracțiune 299
§2. Unitatea naturală de infracțiune și formele ei 300
§3. Infracțiunea simplă 302
§4. Infracțiunea continuă 305
§5. Infracțiunea deviată 309
5.1. Concept și caracterizare 310
Subsecțiunea a II-a. Unitatea legală de infracțiune și formele ei 312
§1. Noțiune și caracterizare generală 312
§2. Infracțiunea continuată 313
2.1. Concept și caracterizare 313
2.2. Condițiile constitutive ale infracțiunii continuate 314
2.3. Efectele juridice ale infracțiunii continuate 322
2.4. Stabilirea datei când se consideră săvârșită infracțiunea continuată 323
2.5. Infracțiuni care nu pot fi săvârșite în formă continuată 324
2.6. Pedeapsa în cazul infracțiunilor continuate 325
2.7. Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată 326
§3. Infracțiunea complexă 327
3.1. Noțiune și caracterizare 327
3.2. Formele infracțiunii complexe 328
3.3. Complexitatea naturală 331
3.4. Structura infracțiunii complexe 332
3.5. Efectele juridice ale infracțiunii complexe 338
3.6. Tratamentul penal al infracțiunii complexe 338
3.7. Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea complexă 340
§4. Infracțiunea progresivă 341
§5. Infracțiunea de obicei 345
5.1. Noțiune și caracterizare 345
5.2. Data săvârșirii infracțiunii de obicei 346
5.3. Momentul consumării infracțiunii de obicei 347
Secțiunea a II-a. Pluralitatea de infracțiuni 348
Subsecțiunea I. Considerații generale despre pluralitatea de infracțiuni 348

§1. Conceptul şi caracterizarea pluralităţii de infracţiuni 348
§2. Formele pluralităţii de infracţiuni 349
§3. Trăsăturile comune ale pluralităţii reale de infracţiuni 349
Subsecţiunea a II-a. Concursul de infracţiuni 350
§1. Noţiunea şi caracterizarea concursului de infracţiuni 350
§2. Condiţiile generale de existenţă a concursului de infracţiuni 350
§3. Modalităţile concursului de infracţiuni 352
3.1. Concursul real de infracţiuni 352
3.2. Concursul formal de infracţiuni. Noţiune şi caracterizare 354
3.3. Natura juridică a concursului de infracţiuni 358
Subsecţiunea a III-a. Tratamentul penal al concursului de infracţiuni 358
§1. Sisteme cunoscute de stabilire şi aplicare a pedepsei pentru concursul de infracţiuni 358
§2. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni săvârşite de o persoană fizică 360
2.1. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni în ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. a) C. pen. 361
2.2. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni în ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. b) C. pen. 361
2.3. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni în ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. c) C. pen. 362
2.4. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni în ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. d) C. pen. 362
2.5. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni în ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (1) lit. e) C. pen. 363
2.6. Aplicarea pedepsei principale în caz de concurs de infracţiuni în ipoteza prevăzută de art. 39 alin. (2) C. pen. 363
§3. Aplicarea pedepselor complementare, accesorii şi a măsurilor de siguranţă în cazul concursului de infracţiuni 364
3.1. Aplicarea pedepselor complementare în cazul concursului de infracţiuni 364
3.2. Aplicarea pedepsei accesorii a interzicerii exercitării unor drepturi în cazul concursului de infracţiuni 366
3.3. Aplicarea măsurilor de siguranţă în cazul concursului de infracţiuni 368
Subsecţiunea a IV-a. Recidiva în cazul persoanei fizice 369
§1. Conceptul şi caracterizarea recidivei 369
§2. Structura recidivei 370
2.1. Condiţiile primului termen al recidivei 371
2.2. Condiţiile celui de-al doilea termen al recidivei 372
§3. Modalităţile recidivei în reglementarea Codului penal român 376
3.1. Recidiva postcondamnatorie 376
3.1.1. Condiţiile pentru existenţa recidivei postcondamnatorii 376

3.2. Recidiva postexecutorie 378
3.2.1. Noțiune și caracterizare 378
3.2.2. Condițiile pentru existența recidivei postexecutorii 378
§4. Recidiva în situații speciale 380
4.1. Situația prevăzută de art. 41 alin. (2) C. pen. 380
4.2. Situația prevăzută de art. 41 alin. (3) C. pen. 381
§5. Modalitățile recidivei în doctrina penală 382
§6. Condamnările care nu atrag starea de recidivă 383
6.1. Condamnările privitoare la faptele care nu mai sunt prevăzute de legea penală 384
6.2. Condamnările privitoare la infracțiunile amnistiate 385
6.3. Condamnările privitoare la infracțiunile săvârșite din culpă 386
Subsecțiunea a V-a. Pedeapsa în caz de recidivă pentru persoana fizică *386*
§1. Considerații privind pedeapsa în caz de recidivă în reglementarea noului Cod penal 386
§2. Tratamentul penal al recidivei postcondamnatorii 387
§3. Tratamentul penal al recidivei postexecutorii 391
§4. Descoperirea ulterioară a stării de recidivă 392
§5. Recalcularea pedepsei ca urmare a descoperirii ulterioare a stării de recidivă în cazul comutării pedepsei din detențiunea pe viață în pedeapsa închisorii 393
§6. Aplicarea pedepselor complementare, pedepsei accesorii și măsurilor de siguranță în caz de recidivă 393
6.1. Aplicarea pedepselor complementare în caz de pluralitate de infracțiuni 394
6.2. Aplicarea pedepsei accesorii în caz de pluralitate de infracțiuni 395
6.3. Aplicarea măsurilor de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni 395
Subsecțiunea a VI-a. Pluralitatea intermediară de infracțiuni *396*
§1. Conceptul de pluralitate intermediară 396
§2. Condițiile pentru existența pluralității intermediare 397
§3. Pedeapsa ce se aplică în cazul pluralității intermediare 397

Capitolul VII. Săvârșirea infracțiunii prin cooperarea mai multor persoane **399**
Secțiunea I. Considerații generale privind săvârșirea unei infracțiuni de către mai multe persoane ***399***
§1. Caracterizarea generală a pluralității de infractori 399
§2. Temeiul legal al tragerii la răspundere penală a participanților la săvârșirea unei infracțiuni 400
2.1. Temeiul obiectiv 400
2.2. Temeiul subiectiv 400

§3. Formele pluralității de infractori 401
3.1. Pluralitatea naturală de infractori 401
3.2. Pluralitatea constituită de infractori 402
3.3. Pluralitatea ocazională sau participația penală 404
Secțiunea a II-a. Participația penală 404
§1. Cadrul juridic al participației penale 404
§2. Conceptul de participație penală și caracterizarea acesteia 405
§3. Condițiile generale de existență a participației penale 406
§4. Concepția care stă la baza reglementării în Codul penal a instituției participației penale 408
§5. Felurile participației penale 409
Secțiunea a III-a. Participația penală propriu-zisă 410
§1. Noțiune și caracterizare 410
§2. Formele participației penale propriu-zise 412
Subsecțiunea I. Autorul și coautorul 413
§1. Autorul. Noțiune și caracterizare 413
§2. Coautorul 414
2.1. Fapte care nu sunt susceptibile de a fi comise în coautorat 419
Subsecțiunea a II-a. Instigatorul 420
§1. Instigarea. Concept și caracterizare 420
§2. Condițiile instigării 422
§3. Instigarea aparentă 427
Subsecțiunea a III-a. Complicele 428
§1. Concept și caracterizare 428
§2. Condițiile complicității 430
§3. Modalitățile complicității 434
§4. Complicitatea în cazul infracțiunilor continuate 438
Subsecțiunea a IV-a. Tratamentul penal al participației penale propriu-zise 439
§1. Temeiul răspunderii penale în cazul participației 439
§2. Pedeapsa în cazul participației penale propriu-zise 441
2.1. Pedeapsa autorului (coautorului) 441
2.2. Pedeapsa instigatorului 443
2.3. Pedeapsa complicelui 444
Secțiunea a IV-a. Participația penală improprie 444
§1. Conceptul de participație improprie și caracterizarea acesteia 444
§2. Participația improprie în dreptul penal român 446
§3. Necesitatea reglementării participației improprii în Codul penal 447
§4. Modalitățile participației penale improprii 448
4.1. Participația improprie în modalitatea intenție și culpă 448
4.2. Participația improprie în modalitatea intenție și lipsă de vinovăție 450
§5. Pedeapsa în cazul participației improprii 451

Secțiunea a V-a. Efectele circumstanțelor personale și circumstanțelor reale asupra pedepsei participanților ***452***
§1. Efectele circumstanțelor personale 453
§2. Efectele circumstanțelor reale (obiective) 454
Secțiunea a VI-a. Împiedicarea săvârșirii infracțiunii ***455***
§1. Condițiile împiedicării consumării infracțiunii 456
§2. Efectele împiedicării consumării infracțiunii și limitele acestora 457

Capitolul VIII. Pedepsele în legea penală **459**
Secțiunea I. Categoriile pedepselor ***459***
§1. Necesitatea sancțiunilor de drept penal pentru combaterea fenomenului infracțional 459
§2. Conceptul de sancțiuni de drept penal 459
§3. Categoriile de sancțiuni de drept penal 460
§4. Caracterele sancțiunilor de drept penal 461
§5. Reglementarea sancțiunilor de drept penal în noul Cod 462
Secțiunea a II-a. Principiile stabilirii sancțiunilor în dreptul penal român ***463***
§1. Principiul stabilirii prin lege a sancțiunilor de drept penal 463
§2. Principiul stabilirii unor sancțiuni de drept penal compatibile cu conștiința morală și juridică a societății 464
§3. Principiul prevederii unor sancțiuni de drept penal adaptabile și revocabile 464
§4. Principiul individualizării sancțiunilor de drept penal 464
§5. Principiul personalității sancțiunilor de drept penal 465
Secțiunea a III-a. Pedepsele aplicabile persoanei fizice ***465***
Subsecțiunea I. Considerații de ordin general privind pedepsele aplicabile persoanei fizice *465*
§1. Noțiunea generală de pedeapsă și caracterizare 465
§2. Trăsăturile specifice ale pedepsei 467
§3. Scopul pedepsei 468
§4. Funcțiile pedepsei 469
4.1. Funcția de constrângere 469
4.2. Funcția de reeducare 469
4.3. Funcția de exemplaritate 470
4.4. Funcția de eliminare 470
§5. Clasificarea pedepselor 470
§6. Sistemul pedepselor aplicabil persoanei fizice în dreptul penal român 474
§7. Categoriile pedepselor aplicabile persoanelor fizice prevăzute de Codul penal 475
Subsecțiunea a II-a. Pedepsele principale privite în special *476*

§1. Principiile generale privind executarea pedepselor privative de libertate 476
§2. Organizarea executării pedepselor privative de libertate în România 479
§3. Detențiunea pe viață 481
3.1. Considerații preliminare 481
3.2. Regimul de executare a pedepsei detențiunii pe viață 482
3.3. Neaplicarea detențiunii pe viață 483
3.4. Înlocuirea detențiunii pe viață 484
3.5. Calculul pedepsei în cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detențiunii pe viață 486
§4. Pedeapsa închisorii 487
§5. Amenda penală 489
5.1. Caracterul amenzii penale 490
5.2. Specificul amenzii penale 490
5.3. Trăsăturile negative ale amenzii penale 490
5.4. Reglementarea amenzii în noul Cod penal 491
5.4.1. Sistemul zilelor-amendă 492
5.4.2. Limitele speciale ale zilelor-amendă 493
5.4.3. Majorarea limitelor speciale ale zilelor-amendă 493
5.4.4. Calculul zilelor-amendă în ipoteza reținerii unor cauze de atenuare sau agravare a pedepsei 493
5.4.5. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii (art. 62 C. pen.) 494
5.4.6. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii (art. 63 C. pen.) 496
5.4.7. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității (art. 64 C. pen.) 497
5.4.8. Condițiile înlocuirii amenzii neexecutate cu obligația condamnatului de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității 497
5.4.9. Înlocuirea amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii cu obligația condamnatului de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității 498
5.4.10. Înlocuirea cu zile de închisoare a zilelor-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității 498
5.4.11. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii în ipoteza în care condamnatul nu consimte la executarea amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității 499
5.4.12. Încetarea executării muncii în folosul comunității dispuse în condițiile prevăzute de art. 64 alin. (1) C. pen. 499
Secțiunea a IV-a. Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare 500
Subsecțiunea I. Pedeapsa accesorie 500

§1. Concept şi caracterizare ____ 500
§2. Conţinutul pedepsei accesorii ____ 501
§3. Executarea pedepsei accesorii ____ 502
§4. Încetarea pedepsei accesorii ____ 504
Subsecţiunea a II-a. Pedepsele complementare ____ *505*
§1. Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi ____ 505
1.1. Interzicerea exercitării unor drepturi. Concept şi caracterizare ____ 505
1.2. Conţinutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi ____ 506
1.2.1. Dreptul de a fi ales în autorităţile publice sau în orice alte funcţii publice [art. 66 alin. (1) lit. a) C. pen.] ____ 507
1.2.2. Dreptul de a ocupa o funcţie care implică exerciţiul autorităţii de stat [art. 66 alin. (1) lit. b) C. pen.] ____ 507
1.2.3. Dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României [art. 66 alin. (1) lit. c) C. pen.] ____ 508
1.2.4. Dreptul de a alege [art. 66 alin. (1) lit. d) C. pen.] ____ 509
1.2.5. Drepturile părinteşti [art. 66 alin. (1) lit. e) C. pen.] ____ 510
1.2.6. Dreptul de a fi tutore sau curator [art. 66 alin. (1) lit. f) C. pen.] ____ 510
1.2.7. Dreptul de a ocupa funcţia, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii [art. 66 alin. (1) lit. g) C. pen.] ____ 510
1.2.8. Dreptul de a deţine, purta şi folosi orice categorie de arme [art. 66 alin. (1) lit. h) C. pen.] ____ 511
1.2.9. Dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanţă [art. 66 alin. (1) lit. i) C. pen.] ____ 512
1.2.10. Dreptul de a părăsi teritoriul României [art. 66 alin. (1) lit. j) C. pen.] ____ 512
1.2.11. Dreptul de a ocupa o funcţie de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public [art. 66 alin. (1) lit. k) C. pen.] ____ 513
1.2.12. Dreptul de a se afla în anumite localităţi stabilite de instanţă [art. 66 alin. (1) lit. l) C. pen.] ____ 513
1.2.13. Dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori alte adunări publice, stabilite de instanţă [art. 66 alin. (1) lit. m) C. pen.] ____ 514
1.2.14. Dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori de a se apropia de acestea [art. 66 alin. (1) lit. n) C. pen.] ____ 515
1.2.15. Dreptul de a se apropia de locuinţa, locul de muncă, şcoala sau alte locuri unde victima desfăşoară activităţi

sociale, în condițiile stabilite de instanță [art. 66 alin. (1) lit. o) C. pen.] 515
1.3. Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi 515
1.3.1. Aplicarea facultativă a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi 516
1.3.2. Aplicarea obligatorie a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi 517
1.4. Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi 517
1.5. Durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi 519
§2. Pedeapsa complementară a degradării militare (art. 69 C. pen.) 519
2.1. Degradarea militară. Concept și caracterizare 519
2.2. Conținutul pedepsei complementare a degradării militare 520
2.3. Modalitățile și condițiile de aplicare a pedepsei complementare a degradării militare 520
2.4. Executarea pedepsei complementare a degradării militare 521
§3. Pedeapsa complementară a publicării hotărârii definitive de condamnare 521
Secțiunea a V-a. Calculul duratei pedepselor 522
§1. Durata executării 522
§2. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate 524
§3. Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării 525

Capitolul IX. Individualizarea pedepselor 527
Secțiunea I. Considerații generale privind individualizarea pedepselor 527
§1. Conceptul și necesitatea individualizării pedepselor 527
§2. Forme de individualizare a pedepsei 528
§3. Mijloace de individualizare a pedepselor 529
Secțiunea a II-a. Individualizarea legală a pedepsei 530
§1. Observații preliminare 530
§2. Conținutul individualizării legale a pedepsei 531
2.1. În direcția realizării individualizării pedepselor pentru fiecare incriminare în parte 531
2.2. În direcția stabilirii cadrului general și a mijloacelor legale necesare pentru asigurarea individualizării judiciare și administrative 532
Secțiunea a III-a. Individualizarea judiciară a pedepselor 532
§1. Observații preliminare 532

§2. Criteriile generale de individualizare judecătorească a pedepselor 533
§3. Criteriile generale de individualizare judecătorească a pedepsei, privite în special 535
Secțiunea a IV-a. Împrejurările care atenuează sau agravează răspunderea penală 543
§1. Circumstanțele 544
1.1. Clasificarea circumstanțelor 544
§2. Stări de agravare sau de atenuare a pedepsei 547
Secțiunea a V-a. Circumstanțele atenuante și agravante 549
Subsecțiunea I. Circumstanțele atenuante legale 549
§1. Noțiunea și cadrul circumstanțelor atenuante legale 549
§2. Circumstanțele atenuante legale privite în special 550
2.1. Provocarea 550
2.1.1. Noțiune și caracterizare 550
2.1.2. Condițiile provocării 550
2.1.3. Examen de practică judiciară 557
2.1.3.1. Actul provocator este săvârșit din culpă 557
2.1.3.2. Actul provocator provine de la o persoană fără discernământ 559
2.1.3.3. Starea de provocare și premeditarea 559
2.2. Depășirea limitelor legitimei apărări 561
2.3. Depășirea limitelor stării de necesitate 563
2.3.1. Condițiile pentru depășirea limitelor stării de necesitate 564
2.3.2. Examen de practică judiciară 565
2.4. Acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei 566
Subsecțiunea a II-a. Circumstanțele atenuante judiciare 568
§1. Observații în legătură cu circumstanțele atenuante judiciare, în concepția noului Cod penal 568
§2. Circumstanțele atenuante judiciare enumerate exemplificativ, privite în special 569
2.1. Eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii 569
2.2. Împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului 570
§3. Efectele circumstanțelor atenuante 571
Subsecțiunea a III-a. Circumstanțele agravante legale generale 572
§1. Noțiunea și caracterizarea circumstanțelor agravante legale 572

§2. Circumstanțele agravante generale prevăzute de Codul penal privite în mod special ____ 574
2.1. Săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună [art. 77 lit. a) C. pen.] ____ 574
2.2. Săvârşirea infracțiunii prin cruzimi sau supunerea victimei la tratamente degradante [art. 77 alin. (1) lit. c) C. pen.] ____ 576
2.3. Săvârşirea infracțiunii prin metode sau mijloace de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri [art. 77 alin. (1) lit. c) C. pen.] ____ 579
2.4. Săvârşirea infracțiunii de către un infractor major, dacă aceasta fost comisă împreună cu un minor [art. 77 alin. (1) lit. d) C. pen.] ____ 580
2.5. Săvârşirea infracțiunii profitând de starea vădită de vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate sau altor cauze [art. 77 alin. (1) lit. e) C. pen.] ____ 582
2.6. Săvârşirea infracțiunii în stare de intoxicație voluntară cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive, când a fost provocată în vederea comiterii infracțiunii [art. 77 alin. (1) lit. f) C. pen.] ____ 583
2.7. Săvârşirea infracțiunii de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate, de starea de asediu sau de starea de urgență [art. 77 alin. (1) lit. g) C. pen.] ____ 584
2.8. Săvârşirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA ori pentru alte împrejurări de acelaşi fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte [art. 77 alin. (1) lit. h) C. pen.] ____ 585
§3. Efectele circumstanțelor agravante ____ 587
3.1. Consacrarea de către legiuitor a sistemului agravării facultative a pedepsei în prezența circumstanțelor agravante ____ 587
3.2. Limitele agravării pedepsei ca efect al circumstanțelor agravante legale ____ 588
Subsecțiunea a IV-a. Concursul între cauze de atenuare sau de agravare ____ *588*
§1. Incidența a două sau mai multor dispoziții care au ca efect reducerea pedepsei ____ 588
§2. Incidența a două sau mai multor dispoziții care au ca efect agravarea răspunderii penale ____ 589
§3. Incidența uneia sau mai multor cauze de reducere a pedepsei cu una sau mai multe cauze de majorare a pedepsei ____ 590

Secțiunea a VI-a. Individualizarea judiciară a executării pedepselor ___ ***591***
Subsecțiunea I. Renunțarea la aplicarea pedepsei ___ *591*
§1. Observații preliminare ___ 591
§2. Condiții cu privire la infracțiunea săvârșită ___ 592
2.1. Infracțiunea săvârșită să prezinte o gravitate redusă ___ 592
2.2. Pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiune săvârșită să nu fie mai mare de 5 ani ___ 594
§3. Condiții pozitive și negative cu privire la persoana infractorului ___ 594
3.1. Condiții pozitive ___ 594
3.2. Condiții negative ___ 595
§4. Convingerea instanței că măsura renunțării la aplicarea pedepsei se impune în cauza ce o judecă ___ 596
§5. Renunțarea la aplicarea pedepsei în cazul concursului de infracțiuni ___ 597
§6. Avertismentul ___ 597
§7. Anularea și efectele renunțării la aplicarea pedepsei ___ 598
Subsecțiunea a II-a. Amânarea aplicării pedepsei ___ *599*
§1. Observații preliminare ___ 599
§2. Condițiile amânării aplicării pedepsei ___ 600
2.1. Condițiile pozitive care permit dispunerea de către instanță a măsurii amânării aplicării pedepsei ___ 600
2.2. Condițiile negative în prezența cărora nu este posibilă incidența instituției amânării aplicării pedepsei ___ 601
§3. Amânarea aplicării pedepsei și amenda care însoțește pedeapsa închisorii ___ 602
§4. Motivarea amânării aplicării pedepsei ___ 603
§5. Termenul de supraveghere ___ 603
§6. Măsurile de supraveghere și obligațiile impuse de instanță ___ 604
6.1. Măsurile de supraveghere ___ 604
6.2. Obligațiile ce pot fi impuse de instanță ___ 604
§7. Supravegherea ___ 605
§8. Modificarea sau încetarea obligațiilor ___ 606
§9. Revocarea amânării aplicării pedepsei ___ 606
9.1. Revocarea obligatorie ___ 607
9.2. Revocarea facultativă ___ 608
§10. Anularea amânării aplicării pedepsei ___ 608
§11. Efectele amânării aplicării pedepsei ___ 609
§12. Aplicarea dispozițiilor privind renunțarea și amânarea aplicării pedepsei în cazul săvârșirii unor infracțiuni prevăzute în legi speciale chiar dacă nu sunt îndeplinite prevederile art. 80 și art. 83 C. pen. ___ 610

Subsecțiunea a III-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere ____ *612*
§1. Noțiune și caracterizare ____ 612
§2. Condițiile de acordare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere ____ 613
§3. Termenul de supraveghere ____ 615
§4. Măsurile de supraveghere și obligațiile impuse de instanță ____ 616
4.1. Măsurile de supraveghere ____ 616
4.2. Obligațiile ce pot fi impuse de instanță ____ 616
§5. Supravegherea condamnatului ____ 619
5.1. Obligațiile condamnatului în legătură cu măsurile de supraveghere ____ 619
5.2. Supravegherea executării obligațiilor impuse de instanță condamnatului de către serviciul de probațiune ____ 619
5.3. Supravegherea altor obligații ce cad în sarcina altor organe abilitate ____ 620
5.4. Alte obligații ale serviciului de probațiune ____ 620
§6. Modificarea sau încetarea obligațiilor ____ 620
§7. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere ____ 621
7.1. Revocarea obligatorie ____ 621
7.2. Revocarea facultativă ____ 622
§8. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere ____ 623
8.1. Noțiune și caracterizare ____ 623
8.2. Condițiile anulării suspendării ____ 623
8.3. Efectele anulării suspendării executării pedepsei sub supraveghere ____ 624
§9. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere ____ 624
Secțiunea a VII-a. Individualizarea pedepsei în timpul executării acesteia ____ ***625***
Subsecțiunea I. Liberarea condiționată ____ *625*
§1. Concept și caracterizare ____ 625
§2. Liberarea condiționată în cazul pedepsei detențiunii pe viață ____ 626
2.1. Condițiile liberării în cazul detențiunii pe viață ____ 626
§3. Liberarea condiționată în cazul pedepsei închisorii ____ 627
3.1. Condițiile liberării condiționate ____ 627
3.2. Condițiile liberării condiționate când se ține seama de munca prestată de condamnat ____ 628
3.3. Condițiile liberării condiționate în cazul condamnaților care au împlinit vârsta de 60 de ani ____ 629
3.3.1. Condiții generale ____ 629
3.3.2. Condiții cu privire la fracțiile de pedeapsă ce trebuie executate când nu se iau în calcul zilele câștigate ca urmare a muncii prestate ____ 629

3.3.3. Condiții cu privire la fracțiile de pedeapsă ce trebuie executate de condamnatul ce a împlinit vârsta de 60 de ani și a câștigat zile ca urmare a muncii prestate ____ 629
§4. Măsurile de supraveghere și obligațiile liberatului condiționat ____ 630
4.1. Măsurile de supraveghere ____ 630
4.2. Obligații ce pot fi impuse liberatului condiționat ____ 630
4.3. Perioada de executare a măsurilor de supraveghere și obligațiilor impuse de instanță ____ 631
§5. Supravegherea condamnatului liberat ____ 631
§6. Modificarea sau încetarea obligațiilor ____ 632
§7. Revocarea liberării condiționate ____ 633
§8. Anularea liberării condiționate ____ 633
§9. Efectele liberării condiționate ____ 634

Capitolul X. Măsurile de siguranță ____ 636
Secțiunea I. Considerații generale privind măsurile de siguranță ____ 636
§1. Evoluția și importanța măsurilor de siguranță ____ 636
§2. Caracterul măsurilor de siguranță ____ 637
§3. Noțiunea și natura juridică a măsurilor de siguranță ____ 638
§4. Principiile de aplicare și executare a măsurilor de siguranță ____ 639
§5. Cadrul măsurilor de siguranță ____ 641
Secțiunea a II-a. Analiza măsurilor de siguranță ____ 642
§1. Obligarea la tratament medical (art. 109 C. pen.) ____ 642
1.1. Conceptul și caracterizarea măsurii de siguranță a obligării la tratament medical ____ 642
1.2. Condițiile în care se poate dispune măsura de siguranță a obligării la tratament medical ____ 643
1.3. Conținutul măsurii de siguranță a obligării la tratament medical ____ 644
1.4. Durata măsurii de siguranță a obligării la tratament medical ____ 645
1.5. Dispoziții procesual-penale privind măsura de siguranță a obligării la tratament medical ____ 645
1.5.1. Obligarea provizorie la tratament medical ____ 645
1.5.2. Punerea în executare a măsurii de siguranță a obligării la tratament medical luată printr-o hotărâre definitivă ____ 647
§2. Internarea medicală (art. 110 C. pen.) ____ 648
2.1. Conceptul și caracterizarea măsurii de siguranță a internării medicale ____ 648
2.2. Condițiile în care se poate dispune măsura de siguranță a internării medicale ____ 649
2.3. Durata măsurii de siguranță a internării medicale ____ 651
2.4. Dispoziții procesual penale privind măsura de siguranță a internării medicale ____ 651
2.4.1. Internarea medicală provizorie ____ 651

2.4.2. Procedura de aplicare şi de ridicare a măsurii provizorii_ 651
2.4.3. Punerea în executare a măsurii de siguranță a internării medicale _____ 653
2.4.4. Obligațiile în legătură cu internarea medicală _____ 653
2.4.5. Menținerea, înlocuirea sau încetarea măsurii internării _ 653
§3. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii (art. 111 C. pen.) _____ 654
3.1. Noțiune şi caracterizare _____ 654
3.2. Condițiile în care se poate lua măsura de siguranță a interzicerii ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii __ 656
3.3. Conținutul măsurii _____ 656
3.4. Durata măsurii _____ 656
3.5. Punerea în executare a măsurii interzicerii ocupării unei funcții sau a executării unei profesii _____ 656
3.6. Revocarea măsurii de siguranță a interzicerii ocupării unei funcții sau exercitării unei profesii _____ 657
§4. Măsura de siguranță a confiscării speciale (art. 112 C. pen.) ____ 657
4.1. Noțiune şi caracterizare _____ 657
4.2. Condiții de luare a măsurii confiscării speciale _____ 658
4.3. Conținutul măsurii confiscării _____ 659
4.4. Categorii de bunuri supuse confiscării speciale _____ 660
4.5. Alte dispoziții privind confiscarea specială _____ 668
4.5.1. Limitarea confiscării _____ 668
4.5.2. Confiscarea specială prin echivalent _____ 670
4.5.3. Confiscarea specială a bunurilor obținute din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării ____ 671
4.5.4. Executarea măsurii de siguranță a confiscării speciale. Dispoziții procesuale _____ 671
§5. Confiscarea extinsă [art. 108 lit. e) C. pen.] _____ 672
5.1. Noțiune şi caracterizare _____ 672
5.2. Condițiile în care se poate dispune confiscarea extinsă _____ 672
5.3. Conținutul confiscării extinse _____ 674

Capitolul XI. Sancțiuni aplicabile minorilor infractori _____ 675
Secțiunea I. Regimul răspunderii penale a minorului infractor _____ 675
§1. Limitele răspunderii penale a minorului în legislația penală _____ 675
§2. Consecințele răspunderii penale în cazul minorilor infractori ____ 677
§3. Măsurile educative _____ 679
3.1. Măsurile educative neprivative de libertate _____ 679
3.2. Măsurile educative privative de libertate _____ 679
§4. Referatul de evaluare _____ 680
4.1. Noțiune şi caracterizare _____ 680
4.2. Scopul referatului de evaluare _____ 680
4.3. Repetarea referatului de evaluare _____ 681

Secțiunea a II-a. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate ***682***
§1. Stagiul de formare civică 682
1.1. Conceptul de formare civică 682
1.2. Conținutul și caracterizarea măsurii educative a stagiului de formare civică 682
1.3. Punerea în executare a măsurii educative a stagiului de formare civică și executarea acesteia 683
§2. Supravegherea 683
2.1. Conținutul măsurii 683
2.2. Scopul măsurii 684
§3. Consemnarea la sfârșit de săptămână 684
3.1. Conținutul măsurii 684
3.2. Excepții 684
3.3. Scopul măsurii 684
3.4. Punerea în executare a măsurii educative a consemnării la sfârșit de săptămână 685
3.5. Controlul executării măsurii 685
§4. Asistarea zilnică 685
4.1. Conținutul măsurii 685
4.2. Programul zilnic și supravegherea 685
4.3. Punerea în executare. Durata și controlul măsurii 686
§5. Obligații ce pot fi impuse minorului 686
5.1. Obligațiile serviciului de probațiune 687
§6. Modificarea sau încetarea obligațiilor 688
6.1. Condiții pentru modificarea obligațiilor 688
6.2. Încetarea unor obligații 688
§7. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate 688
7.1. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate atunci când minorul aflat în executare nu respectă cu rea-credință condițiile de executarea măsurii educative sau a obligațiilor impuse 689
7.2. Înlocuirea obligatorie a măsurilor educative neprivative de libertate cu măsura educativă privativă de libertate a internării minorului într-un centru educativ 690
7.3. Situația în care minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior 691
7.4. Impunerea de noi obligații minorului ori sporirea condițiilor de executare a celor existente 691
Secțiunea a III-a. Regimul măsurilor educative privative de libertate ***692***

§1. Internarea într-un centru educativ 692
1.1. Noțiune și caracterizare 692
1.2. Conținutul și scopul măsurii internării în centrul educativ 693
1.3. Prelungirea sau înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ 694
1.4. Înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice și impunerea de obligații minorului 694
1.5. Revenirea asupra înlocuirii sau liberării prevăzute în art. 124 alin. (4) C. pen. 695
1.6. Consecințele săvârșirii unei noi fapte până la împlinirea duratei internării într-un centru educativ 695
§2. Internarea într-un centru de detenție 695
2.1. Noțiune și caracterizare 695
2.2. Durata internării în centrul de detenție 696
2.3. Prelungirea măsurii internării 696
2.4. Înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice, liberarea din centrul de detenție și impunerea de obligații minorului sau fostului minor 696
2.5. Revenirea asupra înlocuirii sau liberării 697
2.6. Consecințele săvârșirii unei noi infracțiuni până la împlinirea duratei internării într-un centru de detenție 697
§3. Schimbarea regimului de executare (art. 126 C. pen.) 697
§4. Calculul duratei măsurilor educative (art. 127 C. pen.) 698
Secțiunea a IV-a. Dispoziții penale în cazul infracțiunilor săvârșite de infractorii minori* *698
§1. Efectele cauzelor de atenuare și agravare (art. 128 C. pen.) 698
§2. Pluralitatea de infracțiuni (art. 129 C. pen.) 699
2.1. Concursul de infracțiuni săvârșite în timpul minorității 699
2.2. Săvârșirea unei infracțiuni în timpul minorității și a alteia după majorat 699
2.3. Săvârșirea după majorat a două sau mai multor infracțiuni concurente 699
§3. Consecințele descoperirii unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității (art. 130 C. pen.) 700
§4. Prescripția răspunderii penale a minorilor (art. 131 C. pen.) 701
§5. Prescripția executării măsurilor educative (art. 132 C. pen.) 701
§6. Efectele măsurilor educative (art. 133 C. pen.) 702
§7. Minorul devenit major (art. 134 C. pen.) 702

Capitolul XII. Răspunderea penală a persoanei fizice și juridice 704
Secțiunea I. Răspunderea penală a persoanei fizice* *704
Subsecțiunea I. Răspunderea penală, instituție fundamentală a dreptului penal *704*

§1. Cadrul juridic privind răspunderea penală a persoanei fizice ____ 704
§2. Răspunderea penală, consecință a săvârşirii unei infracțiuni ____ 704
§3. Conceptul de răspundere penală ____ 705
§4. Temeiul răspunderii penale ____ 706
§5. Răspunderea penală ca instituție fundamentală a dreptului penal ____ 706
Subsecțiunea a II-a. Principiile răspunderii penale ____ *706*
§1. Noțiunea şi cadrul principiilor răspunderii penale ____ 706
§2. Principiul legalității răspunderii penale ____ 707
§3. Principiul că infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale ____ 707
§4. Principiul umanismului răspunderii penale ____ 708
§5. Principiul că răspunderea penală este personală ____ 709
§6. Principiul inevitabilității răspunderii penale ____ 709
§7. Principiul individualizării răspunderii penale ____ 710
§8. Principiul unicității răspunderii penale sau regula *non bis in idem* ____ 710
§9. Principiul prescriptibilității răspunderii penale ____ 710
§10. Principiul răspunderii penale a persoanei juridice ____ 711
Secțiunea a II-a. Răspunderea penală a persoanei juridice ____ ***711***
Subsecțiunea I. Aspecte generale privind răspunderea penală a persoanei juridice ____ *711*
§1. Considerații preliminare ____ 711
§2. Teorii cu privire la răspunderea penală a persoanei juridice ____ 712
§3. Abordarea răspunderii penale a persoanei juridice în doctrina şi legislația penală română ____ 714
§4. Necesitatea introducerii răspunderii penale a persoanei juridice în legislația penală a României ____ 714
Subsecțiunea a II-a. Răspunderea penală a persoanelor juridice, formă atipică de răspundere penală ____ *716*
§1. Cadrul juridic al răspunderii penale a persoanei juridice ____ 716
§2. Specificul răspunderii penale a persoanei juridice ____ 717
§3. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice ____ 718
§4. Persoanele care pot angaja penal persoana juridică ____ 720
§5. Elementul subiectiv în cazul infracțiunii săvârşite de persoana juridică ____ 721
Secțiunea a III-a. Pedepsele aplicabile persoanei juridice ____ ***723***
§1. Cadrul juridic general al pedepselor aplicabile persoanei juridice ____ 723
§2. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică ____ 723
2.1. Observații generale ____ 723
2.2. Cuantumul amenzii aplicabile persoanei juridice ____ 723

2.3. Stabilirea de către instanță a numărului zilelor-amendă pentru infracțiunea săvârșită de persoana juridică 724
2.4. Limitele speciale ale zilelor-amendă 724
2.5. Circumstanță agravantă legală facultativă aplicabilă exclusiv persoanei juridice 725
Secțiunea a IV-a. Regimul pedepselor complementare aplicabile persoanei juridice 725
§1. Aplicarea și executarea pedepselor complementare în cazul persoanei juridice 725
§2. Dizolvarea persoanei juridice (art. 139 C. pen.) 726
§3. Suspendarea activității persoanei juridice 727
§4. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activității persoanei juridice 728
§5. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice 729
§6. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice 730
§7. Plasarea sub supraveghere judiciară 730
§8. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare 732
Secțiunea a V-a. Dispoziții comune aplicabile persoanelor juridice infractoare 733
§1. Recidiva în cazul persoanei juridice (art. 146 C. pen.) 733
1.1. Termenii recidivei persoanei juridice 734
1.2. Tratamentul penal în cazul recidivei persoanei juridice 734
§2. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice 735
2.1. Reguli de stabilire a pedepsei principale a amenzii pentru persoana juridică în prezența existenței unor cauze de atenuare ori agravare a pedepsei 735
2.2. Reguli privind stabilirea pedepselor complementare 737
2.3. Reguli privind stabilirea măsurilor de siguranță ce se vor lua în cazul confiscării speciale în ipoteza săvârșirii unei pluralități de infracțiuni 738
§3. Prescripția răspunderii penale a persoanei juridice 739
§4. Prescripția executării pedepsei de către persoana juridică 739
§5. Reabilitarea persoanei juridice 739
§6. Efectele comasării și divizării persoanei juridice 740
Secțiunea a VI-a. Cauzele care înlătură răspunderea penală 740
§1. Cauze generale care înlătură răspunderea penală 740
§2. Amnistia 742
2.1. Noțiune și caracterizare 742
2.2. Felurile amnistiei 744
2.3. Obiectul amnistiei 744
2.4. Efectele amnistiei 746
§3. Prescripția răspunderii penale a persoanei fizice și juridice 748
3.1. Noțiune și caracterizare 748
3.2. Natura juridică a prescripției răspunderii penale 749

3.3. Termenele de prescripție a răspunderii penale pentru persoana fizică și juridică 749
3.4. Calcularea termenelor de prescripție a răspunderii penale pentru persoana fizică și juridică 750
§4. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale 752
4.1. Cazurile de întrerupere a prescripției răspunderii penale 752
4.2. Efectul întreruperii cursului prescripției răspunderii penale 753
4.3. Prescripția specială a răspunderii penale 753
§5. Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale 754
5.1. Cauzele de suspendare a cursului prescripției răspunderii penale 754
5.2. Efectele suspendării cursului prescripției răspunderii penale 755
§6. Lipsa plângerii prealabile 756
6.1. Noțiune și caracterizare 756
6.2. Natura juridică a plângerii prealabile 757
6.3. Condițiile plângerii prealabile 758
6.4. Lipsa plângerii prealabile și consecințele acesteia 764
§7. Retragerea plângerii prealabile 764
7.1. Condițiile în care operează retragerea plângerii prealabile 764
7.2. Retragerea plângerii prealabile în cazul pluralității de infractori 765
7.3. Retragerea plângerii prealabile în cazul în care persoana vătămată a fost o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitate de exercițiu restrânsă 766
7.4. Retragerea plângerii prealabile în situații speciale 766
§8. Împăcarea părților 767
8.1. Împăcarea în cazul persoanei fizice 767
8.1.1. Noțiune și caracterizare 767
8.1.2. Condițiile în care împăcarea părților înlătură răspunderea penală 767
8.1.3. Efectele împăcării 768
8.1.4. Limitele instituției împăcării 769
8.1.5. Împăcarea în cazul persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă 770
8.2. Împăcarea în cazul persoanei juridice 770
Secțiunea a VII-a. Înlocuirea răspunderii penale 773

Capitolul XIII. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei 776
Secțiunea I. Considerații generale despre cauzele care modifică sau înlătură executarea pedepsei 776
Secțiunea a II-a. Grațierea 777
§1. Noțiune și caracterizare 777
§2. Felurile grațierii 779

§3. Obiectul grațierii 781
§4. Efectele grațierii asupra pedepsei principale 783
§5. Efectele grațierii asupra măsurilor educative 785
§6. Limitele efectelor grațierii 785
Secțiunea a III-a. Prescripția executării pedepsei 787
§1. Noțiune și caracterizare 787
§2. Termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana fizică 788
§3. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei 789
§4. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei 791
Secțiunea a IV-a. Alte cauze privind înlăturarea executării pedepsei 793

Capitolul XIV. Cauzele care înlătură consecințele condamnării 794
Secțiunea I. Înlăturarea consecințelor condamnării prin reabilitare 794
§1. Reglementarea reabilitării în Codul penal 794
§2. Reabilitarea, noțiune și caracterizare 795
§3. Trăsăturile caracteristice ale reabilitării 796
§4. Natura juridică a reabilitării 796
Secțiunea a II-a. Reabilitarea de drept 797
§1. Noțiune și caracterizare 797
§2. Condițiile reabilitării de drept 798
Secțiunea a III-a. Reabilitarea judecătorească 801
§1. Noțiune și caracterizare 801
§2. Condițiile reabilitării judecătorești 802
Secțiunea a IV-a. Calculul termenului de reabilitare 805
§1. Calculul termenului în cazul reabilitării de drept 806
§2. Calculul termenului în cazul reabilitării judecătorești 806
§3. Calculul termenului de reabilitare în cazul condamnărilor succesive 806
Secțiunea a V-a. Efectele reabilitării de drept sau judecătorești 806
Secțiunea a VI-a. Dispoziții procesuale privind reabilitarea 807
§1. Reabilitarea de drept 807
§2. Reabilitarea judecătorească 808
2.1. Competența de judecată a cererii de reabilitare 808
2.2. Cererea de reabilitare judecătorească 808
Secțiunea a VII-a. Anularea reabilitării judecătorești 810

Bibliografie 811